

Nr 44.

Utlåtande med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m.

I en till riksdagen den 19 februari 1954 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 98, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen att, såvitt nu är i fråga, bifalla de förslag, varom föredragande departementschefen hemställt under punkterna 1—3, 5—15.

Beträffande utredningen i dessa ärenden får utskottet, i den mån ej därför närmare redogöres i det följande, hänvisa till statsrådsprotokollet.

1:o.

Bergshamra 1⁵ i Solna stad.

1945 års riksdag (Prop. 202, p. 1; Rskr. 263) medgav, att av kronoegendomen Bergshamra 1⁵ i Solna stad finge till staden säljas ett område om cirka 54 hektar ävensom därtill hörande vattenområde om 13,87 hektar i Edsviken och Lilla Värtan för en köpeskilling av 2 800 000 kronor samt under villkor, bl. a., att kronan skulle äga återköpa området, om det exploaterades hårdare än som angivits i ett föreliggande stadsplaneförslag, d. v. s. motsvarande en sammanlagd bruttovåningsyta av totalt 138 000 m². Vid upplåtelse av mark med tomträtt eller försäljning av tomter skulle vidare de priser per normaleldstad (en dylik = 30 m² våningsyta), som statens byggnadslånebyrå — numera bostadsstyrelsen — godkände, läggas till grund vid bestämmandet av tomträttsavgälder eller köpeskillingar.

Med stöd av riksdagsbeslutet försålde domänstyrelsen därefter enligt köpekontrakt den 4 respektive 6 mars 1947 samt köpebrev den 23 april samma år till Solna stad stadsägorna nr 1435 A om 40,9202 och nr 1498 om 24,9541 hektar.

Sedermåra har bostadsstyrelsen den 3 december 1951 på grundval av en inom bostadsstyrelsen upprättad kalkyl över inkomster och utgifter i samband med exploateringen av förvärvsområdet medgivit, att tomtvärdena må beräknas efter genomsnittligt 45 kronor per m² våningsyta och efter särskild prövning av styrelsen efter 50 kronor per m² våningsyta för tomter med särskilt god belägenhet. Värdena inbegriper de mervärden, som konstituerats

av lokaler för annat än bostadsändamål (butikslokaler m. m.), ävensom extraordinära grundläggningskostnader.

I skrivelse den 6 augusti 1952 anhåller *Solna stads drätselkammare*, att Kungl. Maj:t måtte, utan ändring av köpevillkoren i övrigt, medgiva staden rätt att exploatera ifrågavarande område med en sammanlagd bruttovåningsyta för bostäder, affärer, industri, kontor, hantverk och dylikt av 156 100 m² samt därutöver med erforderlig våningsyta för allmänna byggnader.

Till stöd för sin framställning anför drätselkammaren i huvudsak, att staden med de tomtvärden bostadsstyrelsen fastslagit icke anser sig kunna genomföra exploateringen inom området utan att förlust uppstår. Därvid hänvisas, bland annat, till de kostnadsökningar för gatuanläggningar och andra exploateringsarbeten, som uppstått efter bostadsstyrelsens ställningstagande i tomtprisfrågan.

Över framställningen har utlåtanden avgivits av byggnadsstyrelsen, bostadsstyrelsen och domänstyrelsen, varjämte drätselkammaren inkommit med en skrift.

En redogörelse för det närmare innehållet i utlåtandena och drätselkammarens skrivelse lämnas under s. 3—7 i propositionen.

Med anledning av vad som anförts av drätselkammaren och i remissutlåtandena uppdrog därefter Kungl. Maj:t åt generaldirektören G. W. Wejke att verkställa utredning rörande omfattningen av och kostnaderna för exploateringen av ifrågavarande område.

Med skrivelse den 22 januari 1954 har Wejke överlämnat utredning i angivna avseenden. I skrivelsen upplyses, att drätselkammaren samt bostads- och domänstyrelserna efter att ha tagit del av utredningen förklarar sig biträda densamma.

Utredningsmannen — för vilkens förslag en närmare redogörelse lämnas å s. 7—14 i propositionen — framhåller beträffande omfattningen av områdets exploatering att den enligt köpekontraktet medgivna största våningsytan å 138 000 m² motsvarar ett exploateringstal av 0,27, vilket måste anses vara lågt. På grund härav och då stadsplanen synes kunna omarbetas att gälla den av staden begärda utökningen av exploateringsrätten till 156 100 m² våningsyta anser utredningsmannen intet hinder föreligga för bifall till stadens framställning. Tillika erinras dock om att Kungl. Maj:t den 25 april 1952 fastställt ny stadsplan för vissa kvarter av området. Vid jämförelse med numera förekommande exploatering av lika välbelägen mark anser utredningsmannen, att utnyttjandet av marken inom området även med den av staden begärda ökningen av exploateringsrätten till 156 100 m² våningsyta fortfarande måste betraktas såsom lågt.

I fråga om kostnaderna för en exploatering motsvarande 156 100 m² våningsyta och inkomsterna av en sådan exploatering har upprättats följande sammanställning av utav staden, bostadsstyrelsen och utredningsmannen gjorda exploateringskalkyler.

	Solna stad	Bostadsstyrelsen	Utredningsmannen
<i>Utgifter</i>			
Köpeskilling och lagfart	2 830 000	2 800 000	2 830 000
Ränteutgifter	969 000	836 000	899 000
Anläggningskostnader	2 691 000	2 435 000	2 620 000
Reningsverk	430 000	200 000	
Parker	144 000	144 000	144 000
Grundläggningskostnader	400 000	400 000	400 000
Lösen av byggnader	421 000	200 000	281 000
Administration	235 000	235 000	
Oförutsett	529 000	—	610 000
Summa kronor	8 649 000	7 250 000	7 785 000
<i>Inkomster</i>			
Arrenden	86 000	86 000	86 000
Försäljning av skog	55 000	55 000	55 000
Mervärde för butiker m. m.	225 000	450 000	450 000
Försäljning till försäkringskoncernen Skandia—Nordstjernan	8 283 000	1 000 000	1 535 000
Försäljning av återstående tomtmark		6 500 000	5 830 000
Summa kronor	8 649 000	8 091 000	7 956 000

Utredningsmannens förslag innebär följande.

Utredningsmannen framhåller, att i en kalkyl som den nu gjorda även förhållandevis små förändringar kan innebära rätt stor skillnad i slutresultatet, oaktat kalkylen göres så ingående som skett i den verkställda utredningen. Härtill kommer att tidpunkten för ett definitivt ställningstagande från statsmakternas sida till drätselkammarens framställning fördröjts ytterligare ett år genom att ärendet icke kunnat föreläggas 1953 års riksdag. Denna tidsutdräkt har medfört vissa ytterligare räntekostnader för staden utöver vad som beräknats i föregående avsnitt av utredningen. Enligt utredningsmannen är vidare att märka, att stadens nuvarande huvudutloppsledningar för dagvatten och spillvatten till recipient respektive reningsverk med hänsyn till den betydande totala utbyggnaden av staden måste givas ökade dimensioner. Den moderna bebyggelsen medför sålunda en väsentligt ökad vattenförbrukning, vilket i sin tur innebär större belastning av huvudutloppsledningarna. Det kan därför icke anses oskäligt att för områden som exploateras en viss del av dessa kostnader hänföres till exploateringskostnaderna. Med hänsyn till det anförda anser utredningsmannen det framräknade överskottet å 171 000 kronor icke vara av den storleksordningen, att det motiverar en höjning av köpeskillingen vid bifall till drätselkammarens hemställan om rätt att öka exploateringen utöver den i köpekontraktet fastställda.

Beträffande bestämmelsen i kontraktet om återköpsrätt för kronan för all framtid, därest exploateringen sker hårdare än som angivits i det förslag till stadsplan som legat till grund för köpekontraktet, anför utredningsmannen, att ett dylikt förbehåll i avtal rörande markförsäljningar kan — såsom förevarande ärende tydligt visat — medföra betydande komplikationer samtidigt som det kan motverka att en överarbetning sker av en föråldrad stadsplan före exploaterings genomförande. Att en markförsäljning genom sådana köpevillkor på nytt kan upptagas till reglering, även sedan relativt lång tid förflutit från tillträdesdagen, måste också anses vara i hög grad olämpligt. Enligt utredningsmannens mening bör försäljning av mark lämpligen ske med utgångspunkt från en vid försäljningen föreliggande utredning över markens värde, därvid köparen lämnas full frihet när det sedermera gäller att utforma den stadsplan, enligt vilken området skall bebyggas. Utredningsmannen erinrar i detta sammanhang vidare om att riksdagen i ett ärende av liknande slag, nämligen rörande vattenfallsstyrelsens försäljning av visst markområde i Trollhättan till Trollhättans stad (Prop. 1947: 252), fattat beslut om att återköpsrätt för säljaren av motsvarande innebörd icke skulle ifrågakomma. På grund av nu angivna skäl föreslår utredningsmannen, att ifrågavarande bestämmelse om återköpsrätt för säljaren skall utgå ur kontraktet mellan domänstyrelsen och Solna stad rörande försäljningen av förevarande markområde.

Utredningsmannen anser sig slutligen — även om det ligger utanför uppdraget — böra beröra vissa synpunkter på en fortsatt exploatering av den angränsande delen av bergshamraområdet, vilken icke ingår i det av staden nu förvärvade området.

Sammanfattningsvis föreslår alltså utredningsmannen, att förbehållet om återköpsrätt för kronan skall utgå ur köpekontraktet samt att en ökning av exploateringsrätten i enlighet med drätselkammarens framställning icke skall medföra skyldighet att utgiva ytterligare ersättning utöver den redan erlagda köpeskillingen. Därjämte förordas att möjligheterna för en fortsatt exploatering av bergshamraområdet klarlägges.

Departementschefen har anfört följande.

»Såsom framgår av den föregående redogörelsen försålde domänstyrelsen med stöd av 1945 års riksdags beslut (Prop. 202; Rskr. 263) genom köpekontrakt den 6 mars 1947 ett närmare angivet område av kronoegendomen Bergshamra 1⁵ i Solna stad till staden för 2 800 000 kronor. I köpekontraktet stadgades såsom villkor för försäljningen, bland annat, att kronan skulle äga rätt att återköpa området, därest detsamma exploaterades hårdare än vad som motsvarade en sammanlagd bruttovåningsyta av cirka 138 000 m². Vidare föreskrevs i avtalet, att statens byggnadslånebyrå, d. v. s. numera bostadsstyrelsen, skulle godkänna de priser per normaleldstad, vilka finge läggas till grund för bestämmandet av tomträttsavgälderna respektive köpeskillingarna inom området. Bostadsstyrelsen har sedermera meddelat besked i nämnda hänseende.

Drätselkammaren i Solna hemställde därefter, att exploateringsrätten av ifrågavarande område skulle utökas till att gälla 156 100 m² våningsyta samt därutöver erforderlig våningsyta för allmänna byggnader. Såsom skäl härför åberopades, att staden med de tomtvärden, bostadsstyrelsen fastslagit, icke ansåg sig kunna genomföra exploateringen utan förlust. Under remissbehandlingen av framställningen visade det sig emellertid, att meningskiljaktigheter förelåg särskilt i fråga om beräkningen av exploateringsens ekonomiska resultat under de i avtalet stadgade förutsättningarna. Medan drätselkammaren räknade med en förlust, kom bostadsstyrelsen i sin kalkyl till ett inkomstöverskott.

Med anledning av dessa meningskiljaktigheter uppdrog Kungl. Maj:t åt en särskild utredningsman att verkställa utredning rörande omfattningen av och kostnaderna för exploateringen av det försålda området. Resultatet av utredningen, som förelåg i januari innevarande år, har redovisats i detalj i det föregående. I detta sammanhang må blott nämnas, att utredningsmannen för sin del beräknar ett inkomstöverskott av exploateringen å 171 000 kronor.

Såsom förut anförts har de intresserade parterna, nämligen drätselkammaren, domänstyrelsen samt bostadsstyrelsen, ansett sig kunna biträda utredningen. Vid sådant förhållande och då jag för min del icke heller finner någon anledning till erinran däremot, synes det av utredningsmannen framlagda förslaget böra godtagas. Jag tillstyrker alltså, att det i köpekontraktet mellan domänstyrelsen och staden intagna förbehållet om återköpsrätt för kronan för all framtid, därest det ifrågavarande området exploateras hårdare än intill viss närmare angiven gräns, skall utgå. Bortsett från de av utredningsmannen anmärkta olägenheterna av ett dylikt förbehåll, torde det finnas desto mindre skäl att bibehålla detsamma som riksdagen i ett senare försäljningsärende beslutat, att motsvarande klausul icke skulle komma i fråga (Prop. 1947: 252, Rskr. 335). Till den nu förordade ändringen i köpevillkoren torde riksdagens medgivande böra inhämtas.

Vad härefter angår frågan huruvida staden, därest nyssnämnda förbehåll borttages och ökad exploatering därigenom blir möjlig, bör åläggas att utge högre köpeskilling, får jag framhålla, att de nu föreliggande beräkningarna rörande utgifter och inkomster i samband med exploateringen är så osäkra, att det enligt min mening icke är möjligt att för närvarande avgöra i vad mån överskott kan komma att uppstå. Vid sådant förhållande är det enligt min mening lämpligast, att denna fråga hålles öppen tills det ekonomiska resultatet av exploateringen kan överblickas. Visar det sig då, att överskott uppstått, bör det få ankomma på Kungl. Maj:t att avgöra, huruvida detta helt eller delvis skall utgivas av staden. Förbehåll härom bör göras i samband med den nu avsedda ändringen i köpevillkoren.

Vad utredningsmannen anfört om behovet av att exploateringsmöjligheterna klarlägges även beträffande angränsande, nu icke avsedda delar av det s. k. bergshamraområdet, torde icke böra föranleda någon åtgärd i förevarande sammanhang.»

Utskottet. Den i ärendet verkställda utredningen torde ge vid handen att det icke är lämpligt att vidhålla ifrågavarande förbehåll om återköpsrätt för kronan. Utskottet tillstyrker därför att förbehållet borttages ur köpekontraktet. Likaså kan utskottet instämma i förslaget om att frågan om kronans eventuella ersättningsanspråk vid en ökad exploatering ej skall upptagas till prövning förrän exploateringen genomförts och det ekonomiska resultatet därav föreligger. Vad departementschefen i övrigt anfört föranleder ingen erinran från utskottets sida. Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må medge, att det av 1945 års riksdag i ärende angående försäljning av visst område från kronoegendomen Bergshamra 1⁵ i Solna stad föreskrivna villkoret rörande förbehåll om återköpsrätt under angivna förutsättningar för kronan icke vidare skall gälla.

2:o.

**Nybble 1', Sahlsta 3' och Åtorp 1' under kronosäteriet Stenhammar,
Södermanlands län.**

Domänstyrelsen (skr. 7/12 1951) hemställer, att av de till kronosäteriet Stenhammar i Flens stad hörande fastigheterna Nybble 1', Sahlsta 3' och Åtorp 1' skall till staden för en köpeskilling av 353 100 kronor och på vissa villkor i övrigt säljas markområden om sammanlagt cirka 30,8 hektar, angränsande stadens sydvästliga utkant.

Domänstyrelsens framställning ansluter sig till en framställning från 1946 av styrelsen om upplåtelse av mark från säteriet, så till vida att bl. a. tre med 8)—10) i 1946 års framställning betecknade lägenheter omfattas av det nu aktuella försäljningsförslaget. Detta har föranletts av stadens begäran att bli ägare till ifrågavarande mark, cirka 30,8 hektar, som utgör centralt belägen stadsplanlagd mark i omedelbar anslutning till befintlig bebyggelse i staden och vilken mark behövs för stadens utveckling.

Markområdena, varav drygt 12 hektar avses såsom kvartersmark för bostadsändamål och drygt 18 hektar avses såsom parkmark och vägar, har saluvärderats av *bostadsstyrelsen*, som funnit att marken — med undantag av tre mindre områden [lägenheterna 8)—10)] — har ett värde av 245 340 kronor, motsvarande ett råmarksvärde av cirka 81 öre/kvm. Därtill kommer ett till 5 700 kronor uppskattat värde för de tre mindre områdena. Den å marken växande skogen har av *domänstyrelsen* värderats till 26 100 kronor. I försäljningsförslaget ingående byggnader, tillhörande säteriet — två bostadshus, ekonomibyggnad och ett antal mindre hus — har av *domänintendenten* uppskattats till ett värde av sammanlagt 76 000 kronor. Den framräknade köpeskillingen, 353 100 kronor, har godkänts av stadsfullmäktige.

I anledning av domänstyrelsens framställning har *justitiekanslersämbetet*, efter remiss, avgivit yttrande den 14 februari 1952.

Ämbetet har i sitt yttrande diskuterat möjligheterna att tillgodose stadens behov av byggnadsmark i annan form än genom överlåtelse med äganderätt. Enligt ämbetets mening står en dylik upplåtelseform i strid med föreskrifterna i det testamente, varigenom Stenhammars egendom tillfallit kronan. Däri stadgas förbud mot varje avhändelse av egendomen — bortsett från rätten att sälja »mindre områden», som varit upplåtna under nyttjanderätt på 49 år. Med hänsyn härtill ifrågasätter ämbetet, huruvida icke upplåtelsen i stället bör ske under tomträtt. Härigenom skulle marken fortfarande stanna i stadens ägo och någon avvikelse från testamentsföreskrifterna icke vara erforderlig. I detta sammanhang framhålles, att staden lär vara i behov av ytterligare mark från Stenhammar. Nu ifrågavarande område beräknas nämligen vara exploaterat inom sex år. Det torde därför kunna antagas, att det förfarande beträffande marken, som väljes, har betydelse även för framtida ianspråktagande av mark från egendomen. Det synes därför enligt ämbetet vara av betydelse att möjligheten att i föreförande fall anlita tomträttsinstitutet närmare undersökes.

Vidare berör ämbetet frågan om köpeskillings storlek och erinrar därvid om att denna fastställts på grundval av en hösten 1949 av bostadsstyrelsen verkställd värdering. Den sedan dess inträffade penningvärdeförsämringen synes enligt ämbetet motivera en höjning av köpeskillingen. En omprövning av denna synes böra ske även beträffande de byggnader, som jämte mark föreslås skola överföras till staden.

Efter det att *domänstyrelsen* därefter bemött det av *justitiekanslersämbetet* framförda förslaget om upplåtelse av ifrågavarande markområden under tomträtt i stället för med äganderätt har ämbetet med hänsyn till vad domänstyrelsen anfört förklarar sig tillstyrka försäljningen utan hinder av det i testamentet stadgade försäljningsförbudet.

Bostadsstyrelsen har i fråga om köpeskillingen gjort uttalande av innebörd att styrelsen icke funnit anledning göra ändring i den skedda markvärderingen.

Departementschefen har anfört.

»Domänstyrelsens förslag innebär, att från kronosäteriet skall till Flens stad säljas omkring 30 hektar av den till stadens sydvästra utkant gränsande delen av egendomen. Av markområdet avses cirka 12 hektar skola disponeras såsom kvartersmark för bostadsändamål och cirka 18 hektar såsom parkmark och vägar. Justitiekanslersämbetet har tillstyrkt försäljningen. Förvärvet syftar till att befordra en ändamålsenlig stadsbebyggelse med anslutning till stadsplan, som varit föremål för fastställelseprövning hos Kungl. Maj:t. På grund av de allmänna hänsyn som påkallar upplåtelsen torde testamentsbestämmelserna icke böra lägga hinder i vägen för upplåtelsen. Jag har vid sådant förhållande och med hänsyn i övrigt till ändamålet med upplåtelsen icke något att erinra mot avyttring av områdena i fråga. Det vid värderingen framkomna råmarksvärdet, cirka 81 öre för kvadratmeter, torde böra godtagas. Uppskattningsvärdena för skog och åbyggnader har icke heller givit mig anledning till erinran. Av köpeskillingslik-

viden, 353 100 kronor, tillfaller ena hälften jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 26 april 1907 fonden »hovmarskalken friherre A. R. von Kræmers testamentsmedel», vilken förvaltas av statskontoret. Vad angår den andra hälften, vilken staten enligt bestämmelse i det för kronosäteriet gällande arrendekontraktet har att lämna arrendatorn, torde jag senare få för Kungl. Maj:t anmäla frågan om dispositionen därav.»

Utskottet. I likhet med departementschefen finner utskottet att förevarande marköverlåtelse till Flens stad bör genomföras så, att staden därigenom får möjlighet att på lämpligt sätt tillgodose behovet av mark för sin utveckling. Den föreslagna köpeskillingen och övriga försäljningsvillkor föranleder icke någon erinran från utskottet. Det framlagda förslaget tillstyrkes sålunda av utskottet, som alltså hemställer,

att riksdagen må medge, att ifrågavarande områden om sammanlagt cirka 30,8 hektar av de till kronosäteriet Stenhammar i Flens stad hörande fastigheterna Nybble 1⁷, Sahlsta 3⁴ och Åtorp 1¹ må säljas till Flens stad för en köpeskillning av 353 100 kronor samt på i huvudsak de villkor i övrigt, som domänstyrelsen föreslagit.

3:o.

Akra 1¹, 2¹ samt Valsta 4¹ i Södermanlands län.

Domänstyrelsen (skr. 31/12 1953) hemställer, att kronoegendomen förra löjtnantsbostället 1 mantal Akra 1¹ och 1/2 mantal Akra 2¹ med utjorden Valsta 4¹ i Bettna socken, Södermanlands län, skall under vissa angivna villkor säljas i två lotter, den ena omfattande ett område om cirka 3 600 kvadratmeter till rörmontören Gotthard Lundstedt och den andra avseende egendomen i övrigt eller huvudgården till lantbrukaren Herbert Aldén.

Rörande egendomens beskaffenhet m. m. meddelas följande.

Egendomen är utarrenderad till Emil Aldén mot en avgäld, som för arrendeåret 1953/54 utgår med 3 300 kronor. Den är belägen 31 kilometer från Nyköping och 1 kilometer från Bettna järnvägsstation. Arealen är 97,9 hektar, därav 36,2 hektar tomt och åker, 16,5 hektar äng och betesmark, 34,8 hektar skogsmark, 4,9 hektar annan avrösningsjord samt 5,4 hektar impediment. Åkern, som ej är täckdikad och vars arrondering är mindre god, utgöres av lerjord med undantag av cirka 8 hektar, som är dyjord. Betesmarken består i huvudsak av mindervärdiga sankmarker. Virkesförrådet i skogen uppgår till 4 730 m³sk.

Manbyggnaden, uppförd år 1770, och arbetarbostaden är otidsenliga och kalla. Ladugården och logen, byggda år 1916, är i gott skick. Vissa byggnader m. m. tillhör arrendatorn.

Till egendomen hör andel i Oppunda häradsallmänning. Egendomen är vidare delaktig i två torrlägningsföretag.

Taxeringsvärdet är 88 400 kronor, varav 58 500 kronor utgör jordbruksvärde och 29 900 kronor skogsvärde.

Saluvärdet har för det mindre området uppskattats till 1 kr/kvm och för huvudlotten till 132 500 kronor, varav 5 000 kronor för andelen i allmänningen samt 62 000 kronor för skogen och skogsmarken. I skogsmarksvärdet ingår dock ej en klappalättstämplad virkespost om 654 m³sk.

Egendomen är avsedd att säljas till arrendatorns son, vilken under hela sin arbetsföra tid varit sysselsatt med jordbruket på gården och under senare år helt skött och ansvarat för driften.

De i ärendet hörda myndigheterna har i huvudsak tillstyrkt försäljningsförslaget.

Departementschefen har förklarat att förslaget ej föranleder någon erinran från hans sida.

Utskottet. Utskottet biträder framställningen och hemställer, att riksdagen må medge, att kronoegendomen Åkra 1¹ och 2¹ med Valsta 4¹ i Bettna socken, Södermanlands län, skall avyttras sålunda, att ett område om cirka 3 600 kvadratmeter av egendomen säljes till rörmontören Gotthard Lundstedt för en köpeskilling, beräknad efter en krona för kvadratmeter, samt återstoden av egendomen till lantbrukaren Herbert Aldén för en köpeskilling av 132 500 kronor, båda lotterna på i huvudsak de villkor i övrigt, som domänstyrelsen föreslagit.

5:o.

Rommelsjö Hovmansgård 2¹ i Jönköpings län.

Domänstyrelsen (skr. 6/12 1952) hemställer, att kronoegendomen förra profossbostället $\frac{3}{4}$ mantal Rommelsjö Hovmansgård 2¹ i Öggestorps socken, Jönköpings län, skall under vissa villkor säljas till egendomens arrendator Enoch Ström.

Rörande egendomens beskaffenhet m. m. meddelas bl. a. följande.

Egendomen, som är belägen 3 kilometer från Tenhults station vid järnvägen Jönköping—Nässjö, är utarrenderad mot en avgäld, som för arrendeåret 1952/53 utgår med 925 kronor. Ägorna är utlagda i tre skiften, nämligen hemskitte, utskifte och landvinningsjord vid Tenhultssjön. Arealen omfattar 15,99 hektar åker, 11,15 hektar betes- och hagmark, 41,45 hektar skogsmark och 9,98 hektar impediment. Åkerjorden består i huvudsak av knappt medelgod sandmylla på grus- eller sandbotten.

Av kronans byggnader är manbyggnaden, uppförd år 1890, mindre god och saknar moderna bekvämligheter. Ladugården är dålig och behöver ersättas med en ny byggnad. Även svinhuset, som tillika inrymmer vedbod m. m., är dåligt. Arrendatorn äger ett antal mindre byggnader m. m.

Taxeringsvärdet är 32 000 kronor jordbruksvärde. Skogen är samtaxerad med annan kronoskog.

Saluvärdet har på grundval av uppskattningsnämndens värdering be-
träffande inägorna uppskattats till 97 050 kronor, varav 72 900 kronor be-
löper å skog och skogsmark. Arrendatorn har med hänsyn till erforderliga
byggnadsinvesteringar förklarat sig kunna betala högst 91 000 kronor för
fastigheten. Domänstyrelsen har beräknat saluvärdet till 95 200 kronor och
byggnadskostnaderna till 120 000 kronor. Med hänsyn till den långa tid, över
80 år, som egendomen brukats av arrendatorn och hans hustrus släkt, har
styrelsen funnit att arrendatorn bör få förköpsrätt. Styrelsen har med beak-
tande av de olika omständigheterna förklarat den erbjudna köpeskillingen
av 91 000 kronor fullt godtagbar.

Statens forskningsanstalt för lantmannabyggnader har beräknat att egen-
domens byggnader kan upprustas för sammanlagt omkring 32 000 kronor.

Departementschefen har tillstyrkt försäljning till arrendatorn för den
erbjudna köpeskillingen.

Utskottet. Utskottet har funnit sig böra biträda försäljningsförslaget och
hemställer alltså,

att riksdagen må medge, att kronoegendomen Rommelsjö
Hovmansgård 2¹ i Öggestorps socken, Jönköpings län, må
säljas till egendomens arrendator Enock Ström för en köpe-
skillning av 91 000 kronor samt på i huvudsak de villkor i
övrigt, som domänstyrelsen föreslagit.

6:o.

Ödhult 3⁸ och Solhem 1¹ i Kalmar län.

Domänstyrelsen (skr. 31/12 1953) hemställer, att kronoegendomen Öd-
hult 3⁸, utgörande huvudgården till förra kaptensbostället 1 mantal Ödhult
nr 3 i Målilla socken, Kalmar län, jämte den tillsammans med huvudgården
brukade lägenheten Solhem 1¹ skall på vissa angivna villkor utbjudas till
salu under hand.

Styrelsen erinrar om att frågan om försäljning av områden från bostäl-
let tidigare varit föremål för prövning. Sålunda medgav 1932 års riksdag
(Prop. 202; Rskr. 223), att egendomens huvudgård finge på vissa villkor
säljas till egendomens dåvarande arrendator. Försäljningen kom emellertid
ej till stånd, enär arrendatorn icke godtog försäljningsvillkoren. Vidare läm-
nade Kungl. Maj:t genom beslut den 6 mars 1942 en ny framställning från
styrelsen om försäljning av huvudgården jämte lägenheten Solhem utan
bifall.

Beträffande egendomens beskaffenhet m. m. meddelas följande.

Egendomen, som är belägen 7 kilometer från Hultsfreds köping och 1 ki-
lometer från Ödhults järnvägsstation, är utarrenderad till Erik Eriksson
intill den 14 mars 1955 mot en årlig avgäld av 2 500 kronor. Gården är upp-

delad i fyra skiften, nämligen hemskiftet, Dammaskiftet, Grisebäcksskiftet och Osängsskiftet. Arealen utgör sammanlagt 127,36 hektar, varav 47,344 hektar åker. Å hemskiftet är cirka 30 procent av åkern mossjord och 40 procent stenig mineraljord.

Av åbyggnaderna är manbyggnaden i dåligt skick samt arbetarbostaden, magasinet, ladugården och logen av mindre god beskaffenhet.

Taxeringsvärdet å jordbruket är 72 900 kronor. Skogen är samtaxerad med annan kronoskog.

Hela egendomen har åsatts ett saluvärde av 139 000 kronor, därav 57 000 kronor belöper å skog och skogsmark. Från skogsvärderingen har undanlagt en klappalättstämpling om 956 m³sk.

Arrendatorn Erik Eriksson har förklarat att han ej vill förvärva egendomen till det åsatta saluvärdet utan ämnar avflytta den 14 mars 1955.

Domänstyrelsen upplyser, att den undersökt förutsättningarna för en försäljning av Grisebäcksskiftet, som omfattar 3,895 hektar åker och 7,215 hektar avrösningsjord, för sig och egendomen i övrigt för sig. Saluvärdet å Grisebäcksskiftet har uppskattats till 21 000 kronor, varav 9 000 kronor för åkern samt 12 000 kronor för skogen och skogsmarken. Domänintendenten har i samband därmed framhållit, att han emellertid är övertygad om att huvudgården, om skiftet frånskildes, skulle väsentligt förlora i värde och att svårigheter kunde uppstå att finna köpare till egendomen därest denna skulle drivas som jordbruk. Egendomens bästa åkerjord finns nämligen å Grisebäcks- och Osängsskiftena.

Domänstyrelsen erinrar härefter om att riksdagen tidigare beslutat, att egendomen skall försälas i sin nuvarande omfattning samt att statsrevisorerne vid besök år 1945 ansett, att egendomen icke borde behållas i kronans ägo. Vidare framhålles, att de i ärendet framkomna omständigheterna ger vid handen, att egendomen i sin helhet ej kan utnyttjas för uppdelning på angränsande fastigheter. Jordbruket är svagt och dess underlag bör icke utan tvingande skäl beskäras. Ur jordpolitisk synpunkt kan ej heller, såsom lantbruksstyrelsen framhållit, något direkt krav ställas på egendomens uppdelning. Domänstyrelsen anser därför, att egendomen oskiftad bör försälas genom utbud i allmänna marknaden.

Departementschefen har anført.

»Enligt en av lantbruksnämnden uppgjord plan har ifrågavarande egendom ansetts böra användas för förstärkning av kringliggande jordbruk. Ägaren av en av de närbelägna fastigheterna har även förklarat sig önska förvärva ett av gårdens skiften i sådant syfte. Av utredningen i ärendet framgår emellertid tillika, att övriga ägare av fastigheter i egendomens närhet icke ifrågasatt någon förstärkning av dem tillhöriga fastigheter. Ett frånskiljande av nämnda skifte skulle, såsom domänintendenten framhållit, innebära en avsevärd minskning av egendomens jordbruksunderlag. Utsikterna till försäljning av återstående del av egendomen skulle förmodligen också starkt minska. Under sådana förhållanden anser jag mig böra biträda

domänstyrelsens förslag, att egendomen i sin helhet skall säljas genom utbud i allmänna marknaden. Det föreslagna saluvärdet och de av styrelsen angivna villkoren i övrigt synes böra godtagas.»

Till utskottet har *domänstyrelsen* ingivit en den 29 oktober 1954 dagtecknad skrivelse i förevarande ärende. Styrelsen har däri anfört bland annat följande.

Egendomens arrendator Eriksson har numera hos domänstyrelsen anhållit att få köpa egendomen som den står och befinnes utan syn till det åsatta värdet mot villkor *att* han finge lämna 5 000 kronor i handpenning samt 25 000 kronor vid tillträdet, *att* han finge stämpla all den skog, som nu kunde tagas ut, *att* inkomsterna härför finge gå i avräkning å köpeskillingen, *att* 50 400 kronor finge stå som första in-teckning i Jordbrukskassan i Hultsfred, samt *att* resterande del av köpeskillingen finge kvarstå hos domänverket till dess han hunne ordna det på annat sätt.

Det av Eriksson sålunda lämnade anbudet är väl icke utan vidare antagbart. Domänintendenten har hemställt, att Eriksson om möjligt måtte få åtnjuta hembuds rätt vid försäljningen, under det att jägmästaren med hänsyn till alla de spekulanter, som med kännedom om att egendomen antagligen komme att utbjudas ringt och hört sig för angående egendomen, samt ärendets tidigare handläggning avstyrkt sådant hembud. Överjägmästaren har ansett Erikssons förslag att inköpa gården böra prövas i samband med övriga anbud. Eriksson har brukat egendomen sedan år 1943.

Med hänsyn till att försäljningsfrågan avancerat så långt att den redan ligger på riksdagens bord och då Erikssons anbud icke utan vidare kan godtagas, anser styrelsen för sin del knappast skäl föreligga att nu återupptaga förhandlingar med Eriksson om egendomens försäljning till honom.

Utskottet. Kungl. Maj:ts förslag under förvarande punkt innebär att egendomen skall utbjudas till försäljning i allmänna marknaden. Förslaget torde böra ses mot bakgrunden av att arrendatorn uppgivit att han ej ville godtaga det åsatta saluvärdet och att han ämnade avflytta den 14 mars 1955. Domänstyrelsen har numera meddelat att arrendatorn ändrat mening och förklarat att han önskar köpa egendomen till det åsatta saluvärdet. Han har emellertid begärt att få åtnjuta sådana köpevillkor att styrelsen ansett sig icke kunna utan vidare tillstyrka hans anbud. Utskottet finner sig ej heller kunna för närvarande förorda att egendomen säljes till arrendatorn. Vid prövningen av de olika anbuden i samband med utbudet bör emellertid domänstyrelsen kunna taga hänsyn till att han i viss mån får anses intaga en förmånsställning på grund av att han alltsedan 1943 brukat egendomen. Under åberopande av vad sålunda anförts tillstyrker utskottet bifall till Kungl. Maj:ts förslag och hemställer alltså,

att riksdagen må medge, att kronoegendomen Ödhult 3° med lägenheten Solhem 1¹ i Målilla socken, Kalmar län, må med ett saluvärde av 139 000 kronor säljas på i huvudsak de villkor, som domänstyrelsen föreslagit.

7:o.

Starrarp 8¹, 8⁵ och 8⁶ i Malmöhus län.

Domänstyrelsen (skr. 18/12 1953) hemställer, att av kronoegendomen förra trumpetarebostället $\frac{2}{3}$ mantal Starrarp 8¹ med tillhörande fastigheter i Fränninge socken, Malmöhus län, skall säljas, huvudgården Starrarp 8¹ till arrendatorerna av denna, Wille Lagnebo och hans hustru Evy Lagnebo, samt fastigheterna Starrarp 8⁵ (bildad av 8³ jämte ett å stamfastigheten beläget, med litt He betecknat område) och 8⁶ (bildad av 8⁴ jämte ett med litt. Hf betecknat område) till respektive arrendatorer av fastigheterna, Nils Lasseson och Ivar Johnsson.

Rörande egendomens beskaffenhet m. m. meddelas bl. a. följande.

Egendomen, som är belägen 7 kilometer från Vollsjö samhälle och 16 kilometer från Hörby, innehåller i två skiften sammanlagt 62 hektar.

Åkerjorden består av moränmark med stenig botten och är blandad med klappersten. Omkring åbyggnaderna är den av tämligen god beskaffenhet men sämre i de norra och nordöstra delarna av egendomen. Omkring 5 hektar är täckdikade enligt plan. Odlingsmarken är mycket stembunden och delvis beväxt med en och al. Grus och lertäkt finnes å vissa mindre samfällda områden. Ett å egendomen befintligt torvmosseskifte är numera slutbrukat. Skogsmarken omfattar 9,55 hektar, av vilka endast 0,65 hektar är bevuxna med skog. Den ideala medelboniteten beräknas till 10—12 fm³.

Byggnadsbeståndet å huvudgården är i huvudsak gammalt och otidsenligt. Ett garage och värmeledningsanläggning i boningshuset m. m. tillhör arrendatorn. Å de två övriga arrendelotterna tillhör boningshus och uthus vederbörande arrendatorer. Fränningeortens energiförening har elektriska ledningar framdragna över ågorna.

Taxeringsvärdet är å huvudgården 68 000 kronor, därav 1 500 kronor skogsmarksvärde, samt å de övriga lotterna 2 000 respektive 3 400 kronor.

Uppskattningsnämnden har den 28 oktober 1953 saluvärderat huvudgården (Starrarp 8¹) — 19,2 hektar tomt och åker, 0,3 hektar äng, 4,6 hektar skogsmark och 0,7 hektar torvmosse och impediment — i det skick, vari den kontraktensligt skall avlämnas, till i avrundat tal 54 800 kronor. Därav utgör 3 700 kronor värdet av skogsmark och skog enligt av domänstyrelsens skogstekniska byrå den 12 oktober 1953 fastställd värdering. Vid uppskattningen av saluvärdet har nämnden verkställt avdrag med 7 500 kronor för värdet av arrendatorn tillhöriga hus och anläggningar. Starrarp 8⁵ om 4,4 hektar har saluvärderats till 3 850 kronor, varav skogsvärde 1 900 kronor, och Starrarp 8⁶ om 5 hektar till 5 850 kronor, varav skogsvärde 1 300 kronor.

Domänstyrelsen tillstyrker försäljning till arrendatorerna till priser motsvarande saluvärderna samt enligt vissa angivna villkor i övrigt.

Enligt domänstyrelsens försäljningsförslag skall av egendomen i kronans ägo kvarstå dels ett område om 20,7 hektar (8⁷) att förvaltas av skogsförvaltningen, dels ock ett område om 7,2 hektar åker (8⁸), avsett att disponeras av lantbruksnämnden för rationaliseringsändamål.

Departementschefen biträder domänstyrelsens försäljningsförslag.

Utskottet. Vid behandlingen under 1951 års riksdag av förslag till försäljning av kronoegendomar framhöll utskottet (utl. nr 38 punkt 1) att enligt utskottets mening de egendomarna åsatta saluvärdena i flera fall syntes vara väl låga i förhållande till egendomarnas verkliga värden. Utskottet ifrågasatte därvid, huruvida icke en omprövning borde komma till stånd av de för värderingsförfarandet gällande bestämmelserna.

Med anledning härav har inom domänstyrelsen på försök införts en ny värderingsmetod enligt vilken de av uppskattningsnämnd åsatta saluvärdena göres till föremål för särskild prövning.

Vid prövningen av de försäljningsärenden, som förelagts årets riksdag, har utskottet i ett par fall emellertid ånyo funnit att saluvärdena upptagits till alltför låga belopp. Så är enligt utskottets mening förhållandet i föreliggande försäljningsärende. Utskottet, som tagit del av vad en delegation av utskottet inhämtat under besök på egendomen, har nämligen funnit att saluvärdet, såvitt avser huvudgården Starrarp 8¹, är alltför lågt och därför icke ger ett riktigt uttryck för det värde gården har enligt ortens förhållanden. Även om hänsyn tages till att byggnadsbeståndet icke är modernt, måste dock gården anses representera ett sådant värde att det ej kan anses försvarligt att kronan avhänder sig densamma för den föreslagna köpeskillingen, 54 800 kronor. Det nu framlagda försäljningsförslaget beträffande Starrarp 8¹ avstyrkes sålunda av utskottet. För att gårdens arrendator ej skall berövas möjlighet att förvärva gården till skäligt pris, förordar utskottet att gården hembjudes honom sedan ny saluvärdering företagits.

Vad angår småbruken Starrarp 8⁵ och 8⁶ har utskottet intet att erinra mot att desamma säljes enligt Kungl. Maj:ts förslag.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet alltså,
att riksdagen må

1) avslå Kungl. Maj:ts försäljningsförslag i vad avser huvudgården Starrarp 8¹;

2) medge, att fastigheten Starrarp 8⁵ må säljas till Nils Lassesson för en köpeskillning av 3 850 kronor samt på i huvudsak de villkor i övrigt, som domänstyrelsen föreslagit;

3) medge, att fastigheten Starrarp 8⁶ må säljas till Ivar Johnsson för en köpeskillning av 5 850 kronor samt på i huvudsak de villkor i övrigt, som domänstyrelsen föreslagit.

8:o.

Fötene Nordgården 6¹ i Älvsborgs län.

Domänstyrelsen (skr. 11/12 1953) hemställer, att kronoegendomen förra hovsmedsbostället 1 mantal Fötene Nordgården 6¹ i Södra Härene socken, Älvsborgs län, skall — sedan avstyckning skett av ett grustagsområde om cirka 3,25 hektar — på vissa angivna villkor säljas till egendomens arrendator Bror Freiholtz.

Rörande egendomens beskaffenhet m. m. inhämtas följande.

Egendomen, som är belägen omkring 7 kilometer från Vårgårda järnvägsstation och 30 kilometer från Alingsås, är utarrenderad mot en avgäld, som för arrendeåret 1952/53 utgick med 2 882 kronor 38 öre. Den innehåller i fyra skiften en areal av cirka 96 hektar, därav 42,6 hektar åker och tomt, 0,47 hektar äng, 47,2 hektar avrösningsjord samt 5,6 hektar impediment. Åkerjorden, som till övervägande del består av mullblandad sandjord, kan betraktas som medelgod. Skogsmarken, som ej ingår i arrendeupplåtelsen, har ett virkesförråd av 3 070 m³sk. På egendomens hemskifte finnes ett grustag, vilket ej ingår i arrendet.

Manbyggnaden är i medelgott skick, ehuru ej fullt moderniserad. Även ekonomibygnaderna är av medelgod beskaffenhet.

Taxeringsvärdet är 80 700 kronor jordbruksvärde.

Egendomen har — inklusive skogsmarken, utgörande omkring 32 hektar produktiv skog, men med undantag av grustagsområdet — saluvärderats till 87 700 kronor för inägorna och 38 000 kronor för skogsmarken och skogen eller sålunda tillhoppa 125 700 kronor. Vid skogsvärderingen har undantagits en klappalättstämplad virkespost om 149 m³sk.

De i ärendet hörda myndigheterna har liksom *departementschefen* tillstyrkt försäljningsförslaget.

Utskottet. Med biträdande av Kungl. Maj:ts förslag hemställer utskottet, att riksdagen må medge, att kronoegendomen Fötene Nordgården 6¹ i Södra Härene socken, Älvsborgs län, må — med undantag av i det föregående omförmälda grustagsområde om cirka 3,25 hektar — säljas till egendomens arrendator Bror Freiholtz för en köpeskilling av 125 700 kronor samt på i huvudsak de villkor i övrigt, som domänstyrelsen föreslagit.

9:o.

Bustomten 1¹ i Älvsborgs län.

Domänstyrelsen (skr. 18/12 1953 och 28/1 1954) hemställer, att kronoegendomen förra fanjunkarbostället 3/8 mantal Bustomten 1¹ i Väneåsaka socken, Älvsborgs län, skall på vissa angivna villkor säljas till egendomens arrendator Gösta Olsson.

Rörande egendomens beskaffenhet m. m. meddelas bl. a. följande.

Egendomen, som är belägen 20 kilometer från Vänersborg och 12 kilometer från Trollhättan, är till den 14 mars 1955 utarrenderad till Gösta Olsson mot en arrendeavgäld, som för arrendeåret 1952/53 uppgick till 2 539 kronor 3 öre. Ägorna är utlagda i två skiften, hemskiftet och skogskiftet i Kuleskog, innehållande tillhoppa 53,5 hektar. Därav utgör 34,4 hektar tomt och åker, 0,8 hektar äng, 15,9 hektar skogsmark samt 2,4 hektar impediment. Akern, vilken består av såväl lera som sand- och mulljord av växlande beskaffenhet, är icke täckdikad och lider av högt grundvattenstånd med därav följande osäkra bruknings- och skördeförhållanden. Skogsmarkens virkesförråd omfattar 835 m³sk.

Manbyggnaden är uppförd år 1948 och i gott skick medan ekonomihusen däremot är knappt medelgoda. Å skogsskiftet finnes en torplägenhet, benämnd Granbacken, bebyggd med boningshus och ladugård, vilka byggnader tillhör en där boende nyttjanderättshavare (underarrendator).

Taxeringsvärdet på inägorna är 65 800 kronor. Skogen är samtaxerad med annan kronoskog, ingående i kronoparken Åsaka.

Egendomens saluvärde har uppskattats till 74 000 kronor för inägorna och 12 000 kronor för skogen eller sålunda sammanlagt 86 000 kronor.

Domänstyrelsen har förordat försäljning till nuvarande arrendatorn Gösta Olsson framför svarvaren Erik Olsson, som till den år 1951 avlidne förre arrendatorn. Styrelsen upplyser bl. a. att dödsboet efter förre arrendatorn år 1952 överlät arrenderätten till Gösta Olsson som är kusin till Erik Olsson.

Departementschefen har anslutit sig till domänstyrelsens uppfattning att egendomen bör säljas till nuvarande arrendatorn för 86 000 kronor.

Utskottet. Kungl. Maj:ts förslag föranleder icke någon erinran från utskottet, som alltså hemställer,

att riksdagen må medge, att kronoegendomen Bustomten 1ⁱ i Väne-Åsaka socken, Älvsborgs län, må säljas till egendomens arrendator Gösta Olsson för en köpeskilling av 86 000 kronor samt på i huvudsak de villkor i övrigt, som domänstyrelsen föreslagit.

10:o.

Luttra Liden 11¹ och Luttra Skattegården 16¹ i Skaraborgs län.

Domänstyrelsen (skr. 27/11 1953) hemställer, att kronoegendomen förra sergeantbostället 3/8 mantal Luttra Liden 11¹ och 5/8 mantal Luttra Skattegården 16¹ i Luttra socken, Skaraborgs län, skall på vissa angivna villkor säljas till egendomens arrendator Arne Gustafsson.

Rörande egendomens beskaffenhet m. m. meddelas bl. a. följande.

Egendomens ägor är utlagda i två skiften, gårdsskiftet och mosskiftet, innehållande tillhopa 100,6 hektar, därav 40 hektar fastmarksåker och tomt, 42 hektar mossjordsåker, 13,3 hektar äng och 5,3 hektar avrösningsjord. Av fastmarksåkern, varav 12 hektar är täckdikade enligt plan, består 36 hektar av lerjord av medelgod beskaffenhet. Omkring 14 hektar av mossjordsåkern är så vattensjuka, att de ej lämpar sig för öppet bruk. Hävden är tillfredsställande. Skog saknas, men egendomen har andel i Hökensås häradsallmänning och i sockenallmänning.

Manbyggnaden är i mindre gott skick. Ladugården och logen har svag takkonstruktion och är i övrigt slitna.

Taxeringsvärdet är 102 100 kronor jordbruksvärde.

Saluvärdet har uppskattats till 136 800 kronor.

I ärendet hörda myndigheter har tillstyrkt egendomens försäljning till arrendatorn för ett pris av 136 800 kronor.

Departementschefen har icke haft något att erinra mot förslaget.

Utskottet. Som det framlagda försäljningsförslaget biträdes av utskottet, hemställer alltså utskottet,

att riksdagen må medge, att kronoegendomen Luttra Liden 11¹ och Luttra Skattegården 16¹ i Luttra socken, Skaraborgs län, må säljas till egendomens arrendator Arne Gustafsson för en köpeskilling av 136 800 kronor samt på i huvudsak de villkor i övrigt, som domänstyrelsen föreslagit.

11:o.

Sventorp Västergården 3¹ i Skaraborgs län.

Domänstyrelsen (skr. 22/1 1954) hemställer, att kronoegendomen förra mönsterskrivarbostället 1 mantal Sventorp Västergården 3¹ i Sventorps socken, Skaraborgs län, skall på vissa angivna villkor säljas till egendomens arrendator David Gabrielsson.

Beträffande egendomens beskaffenhet m. m. meddelas bl. a. följande.

Ägora är utlagda i tre skiften, nämligen hemskiftet, västermarken och skogsskiftet, innehållande tillhopa 93,4 hektar. Därav utgör 60 hektar tomt och åker, 0,1 hektar äng, 30,4 hektar avrösningsjord och 2,9 hektar impediment. Åkern, varav 3 hektar är täckdikade enligt plan, består av lättlera och till en mindre del av sandjord. Västermarken, som omfattar 6,3 hektar åker, är avsides belägen, kuperad och svårbrukad. Omkring 7 hektar av avrösningsjorden nyttjas till bete. Virkesförrådet i skogen har uppskattats till 3 090 m³sk eller 136 m³sk per hektar.

Manbyggnaden är i gott skick. Arbetarbostaden och ekonomibyggnaderna är medelgoda.

Till egendomen hör andel i Västra Stöpens häradsallmänning.

Taxeringsvärdet å jordbruket är 83 400 kronor. Skogen är samtaxerad med annan kronoskog.

Saluvärdet å jordbruket har uppskattats till 125 800 kronor, medan skogens och skogsmarkens värde beräknats till 40 700 kronor. I skogsvärdet ingår icke en klappalättstämplad virkespost om 954 m³sk.

De i ärendet hörda myndigheterna har liksom *departementschefen* tillstyrkt att hela egendomen skall säljas till arrendatorn för 166 500 kronor.

Utskottet. Försäljningsförslaget föranleder icke någon erinran från utskottets sida. Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må medge, att kronoegendomen Sventorp Västergården 3¹ i Sventorps socken, Skaraborgs län, må säljas till egendomens arrendator David Gabrielsson för en köpeskilling av 166 500 kronor och på i huvudsak de villkor i övrigt, som domänstyrelsen föreslagit.

12:o.

Knista 2¹, 2² och 2³ i Örebro län.

Domänstyrelsen (skr. 21/1 1954) hemställer, att kronoegendomen förra länsmansbostället 1 mantal Knista nr 2, omfattande fastigheterna Knista 2¹, 2² och 2³, i Knista socken, Örebro län, skall på vissa angivna villkor säljas till egendomens arrendator Hjalmar Johansson.

Beträffande egendomens beskaffenhet m. m. meddelas bl. a. följande.

Egendomen är uppdelad i tre skiften, två ungefär lika stora åkerskiften och ett skogsskifte, samt innehåller cirka 37 hektar. Av denna areal utgöres cirka 24,8 hektar av tomt och åker. Åkerjorden består av dels godartad lättlera, dels ock åkermark, som uppkommit genom förvittring av alunskiffer. Åkern är täckdikad medelst stendiken. Hävden är god. Skogsmarken omfattar en areal av 11,60 hektar och dess virkesförråd uppgår till 890 m³sk eller 77 m³sk per hektar.

Kronans bostadsbyggnader är väl underhållna. De saknar emellertid varje slag av bekvämligheter. Gårdens elektriska anläggning, värderad till 1 750 kronor, är arrendatorns tillhörighet.

Egendomen har del i Edsbergs häradsallmänning.

Taxeringsvärdet är 52 000 kronor, därav 3 900 kronor för skogen och skogsmarken.

Saluvärdet har uppskattats till beträffande inägorna 43 600 kronor och beträffande skogen och skogsmarken 13 000 kronor. Dessutom har andelen i häradsallmänningen värderats till 15 000 kronor. Vid skogsvärderingen har undantagits värdet å en klappalättstämplad virkespost om 200 m³sk.

De hörda myndigheterna har förordat försäljning till arrendatorn mot det åsatta saluvärdet, 71 600 kronor.

Departementschefen har biträtt förslaget.

Utskottet. Utskottet, som ej funnit anledning göra erinran mot försäljningsförslaget, hemställer,

att riksdagen må medge, att fastigheterna Knista 2¹, 2² och 2³ i Knista socken, Örebro län, må säljas till arrendatorn Hjalmar Johansson för en köpeskilling av 71 600 kronor samt på i huvudsak de villkor i övrigt, som domänstyrelsen föreslagit.

13:o.

Bredgården 1¹ i Västmanlands län.

Domänstyrelsen (skr. 2/10 1953) hemställer, att kronoegendomen förra häradshövdingbostället 1 mantal Bredgården 1¹ i Simtuna socken, Västmanlands län, skall på vissa angivna villkor säljas till egendomens arrendator Fritz J. E. Andersson. Rörande egendomens beskaffenhet m. m. meddelas följande.

Egendomens ägor är utlagda i ett skifte om 85,9 hektar, därav 44,9 hektar åker och tomt, 3,1 hektar äng, 36,1 hektar avrösningsjord samt 1,8 hektar impediment. Åkern, varav 30,7 hektar är täckdikade enligt plan, består av delvis stenbunden lerjord. Hävden är god. Egendomens skogsmark — 29 hektar — har ett virkesförråd av 2 880 m³sk (99 m³sk/hektar).

Av åbyggnaderna är manbyggnaden och arbetarbostaden omoderna men väl underhållna. Manbyggnaden kan dock icke utan ombyggnad användas som vinterbostad. Ekonomihuset är i tämligen gott skick. Arrendatorn äger ett boningshus — vilket användes såsom arrendatorsbostad — ävensom smedja, två hönshus, vedbod, den elektriska anläggningen samt vattenledningar.

Taxeringsvärdet är 80 200 kronor, därav 70 300 kronor jordbruksvärde och 9 900 kronor skogsvärde.

Saluvärdet har uppskattats till 144 180 kronor, varav 41 000 kronor belöper å skogsmark och skog. En klappalättstämplad virkespost om 286 m³sk har undantagits vid värderingen.

De i ärendet hörda myndigheterna har icke haft något att invända mot försäljning till arrendatorn. Riksantikvarieämbetet har dock påpekat, att vissa byggnader på gården äger sådant kulturhistoriskt värde, att de helst borde behållas i kronans ägo.

Departementschefen har biträtt domänstyrelsens förslag om att egendomen skall säljas till arrendatorn för 144 180 kronor.

Utskottet. Utskottet finner sig böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag och hemställer alltså,

att riksdagen må medge, att kronoegendomen Bredgården 1¹ i Simtuna socken, Västmanlands län, må säljas till egendomens arrendator Fritz J. E. Andersson för en köpeskillning av 144 180 kronor samt på i huvudsak de villkor i övrigt, som domänstyrelsen föreslagit.

14:o.

Grängesbergs gruvallmanning 1¹⁴ i Kopparbergs län.

Domänstyrelsen (skr. 4/7 1953) hemställer *dels* att fastigheten Grängesbergs gruvallmanning 1¹⁴ i Grangärde socken, Kopparbergs län, skall i enlighet med ett preliminärt uppgjort köpekontrakt på däri angivna villkor säljas till Grangärde församling för en köpeskillning av 14 700 kronor, *dels ock* att av köpeskillningen ett belopp av 3 700 kronor skall avsättas till viss fond.

Till grund för framställningen ligger en av *Grangärde kyrkoråd* hos styrelsen gjord ansökning om förvärv av ett markområde av Grängesbergs gruvallmanning 1¹ för utvidgning av Grängesbergs kyrkogård. Ifrågavarande område har sedermera avstyckats och därvid betecknats Grängesbergs gruvallmanning 1¹⁴.

Det för försäljning ifrågasatta området, som ligger invid Ångermanälven omkring 1 km från Åsele municipalsamhälle vid allmänna vägen Åsele—

I detta sammanhang torde få erinras om att 1951 års riksdag (Prop. 115; Rskr. 346) medgivit försäljning till Grangärde kommun av vissa områden utav ifrågavarande gruvskog. Därvid föreskrevs, att viss del av köpeskillingen finge avsättas till en särskild fond, vars avkastning skulle användas för samma ändamål, vartill gruvallmanningen anslagits.

Beträffande nu ifrågavarande fastighet upplyser *domänstyrelsen* att arealen utgör 4,477 hektar skogsmark. Virkesförrådet omfattar 410 m³sk. Fastighetens värde uppskattas till 14 700 kronor, därav 4 500 kronor markvärde och 10 200 kronor skogsvärde. Styrelsen föreslår, att av köpeskillingen ett belopp av 3 700 kronor — motsvarande nuvärdet av alla framtida virkesavkastningar från saluområdet — skall avsättas till angivna fond.

Domänstyrelsens förslag har ej föranlett någon erinran från *departementschefens* sida.

Utskottet. Med biträdande av Kungl. Maj:ts förslag hemställer utskottet, att riksdagen må medge,

dels att fastigheten Grängesbergs gruvallmanning 1¹⁴ i Grangärde socken, Kopparbergs län, må säljas till Grangärde församling för en köpeskillning av 14 700 kronor samt på i huvudsak de villkor i övrigt, som finnes angivna i förenämnda preliminära köpekontrakt,

dels ock att av köpeskillingen ett belopp av 3 700 kronor må avsättas till i det föregående närmare omförmälda fond.

15:o.

Kronoparken Idvattenberget i Västerbottens län.

I en till Kungl. Maj:t ställd, den 20 april 1952 dagtecknad skrift har arrendatorn *Georg Jakobsson*, Idvattnet, Åsele, anhållit att få inlösa skogstorpet Idvattnet jämte viss skogsmark å kronoparken Idvattenberget i Åsele socken, Västerbottens län. Jakobsson har erbjudit sig att om så erfordras lämna viss av honom disponerad skogsmark i utbyte.

I ansökningen upplyses, att Jakobsson brukat skogstorpet sedan år 1922. Genom uppodling och förvärv av vissa smärre områden brukar han nu 5,75 hektar åker samt 3,25 hektar äng och betesmark. Härtill kommer omkring 1,5 hektar välbelägen men svårbrukad odlingsmark. Jordbruket är tämligen stort efter ortens förhållanden. Jakobsson framhåller, att han med lämplig skogstilldelning skulle erhålla ett bärkraftigt och gott jordbrukshemman.

I ärendet har *domänstyrelsen* den 21 januari 1954 avgivit utlåtande.

Styrelsen har däri uttalat, att styrelsen icke har något att erinra mot att skogstorpet jämte kompletteringsmark, tillhopa 103,749 hektar, säljes till Jakobsson för 166 000 kronor under vissa närmare angivna villkor.

Beträffande egendomens beskaffenhet m. m. inhämtas av handlingarna följande.

Hällaström, har utformats i samråd med överlantmätaren, lantbruksnämnden och lantmäteristyrelsen. Arealen har därvid fastställts till 103,749 hektar, varav 0,524 hektar utgöres av tomt och äng, 4,799 hektar av åker, 0,890 hektar av äng och betesmark, 2,257 hektar av odlings- och hagmark, 76,719 hektar av skogsmark samt 18,590 hektar av impediment. Åkerjorden är väl hävdad och av medelgod beskaffenhet. Skogsmarken är av relativt god beskaffenhet. Virkesförrådet har uppskattats till 6 900 m³sk, varav 2 170 m³sk beräknas kunna omedelbart avverkas.

Salulotten har av domänstyrelsen — med ledning av föreskrifterna i kungörelserna nr 170/1929 angående upplåtande av kronotorp å vissa kronoparker m. m. samt nr 339/1950 med vissa bestämmelser rörande äldre kronolägenheter — värderats till 166 000 kronor. Därav belöper 106 000 kronor å en klappalättstämplad virkespost om 2 170 m³sk. Skogsmarken har därvid värderats sålunda, att 20 hektar uppskattats efter ett värde av 5 kronor per hektar och återstoden, 56,70 hektar, efter 150 kronor för hektar.

Departementschefen har icke haft något att erinra mot försäljningsförslaget.

Utskottet. Utskottet har efter övervägande funnit att det framlagda förslaget kan godtagas och hemställer alltså,

att riksdagen må medge, att ett område om cirka 103,75 hektar av kronoparken Idvattenberget i Asele socken, Västerbottens län, må säljas till Georg Jakobsson för en köpeskilling av 166 000 kronor samt på i huvudsak de villkor i övrigt, som domänstyrelsen föreslagit.

Stockholm den 16 november 1954.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Tjällgren, Anderberg, Jon Jonsson, Bertil Andersson, Sundberg, Eskilsson, Nord*, Franzén, Snygg* och Johan Persson; samt

från andra kammaren: herrar Gustafson i Dädesjö, Jacobson i Vilhelmina, Andersson i Hyssna, Hægglom, Antby, fru Eriksson i Hallstahammar, herrar Ahlsten, Svensson i Ljungskile*, Svensson i Vä och Johanson i Västervik.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

under punkten 15:o (Kronoparken Idvattenberget i Västerbottens län) av herr Jacobson i Vilhelmina.